

Article Arrival : 02/10/2021

Published : 23.11.2021

Doi Number <http://dx.doi.org/10.26449/sssj.3550>Reference Özcanlı, E. & Çakmak, A. (2021). "Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Çocukların Ebeveynleri İle İlişkilerinin Sosyal Yetkinlik Ve Davranışlarına Etkisinin İncelenmesi" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:7, Issue:89; pp:4504-4511

OKUL ÖNCESİ EĞİTİME DEVAM EDEN ÇOCUKLARIN EBEVEYNLERİ İLE İLİŞKİLERİNİN SOSYAL YETKİNLİK VE DAVRANIŞLARINA ETKİSİNİN İNCELENMESİ ¹

Investigation Of The Effects Of Children Who Continues Pre-School Education And Their Relationship With Their Parents On Social Competencies And Behaviors

Edanur ÖZCANLI

Yüksek Lisans Öğrencisi, Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kırıkkale/TÜRKİYE

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6286-8495>

Doç. Dr. Aygen ÇAKMAK

Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü, Kırıkkale/TÜRKİYE

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0692-336X>

ÖZET

Bu çalışmada okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların ebeveynleri ile olan ilişkilerinin sosyal yetkinlik ve davranışlarına olan etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma grubunu, Ankara İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı Yenimahalle İlçesinde bulunan basit tesadüfî örnekleme yoluyla belirlenen 10 anaokulunda öğrenim gören 221 çocuk, anneleri ve öğretmenleri oluşturmuştur. Araştırmada araştırmacılar tarafından hazırlanmış "Genel Bilgi Formu", çocuk ve ebeveyn ilişki düzeylerinin belirlenmesi için geçerlik ve güvenirlik çalışması Akgün ve Yeşilbayrak (2010) tarafından yapılan 'Çocuk-Ana Baba İlişki Ölçeği' ile çocukların sosyal yetkinlik ve davranış durumlarını belirlemek için geçerlik ve güvenirlik çalışması, Çorapçı ve arkadaşları (2010) tarafından yapılmış 'Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği (SYDD-30)' kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; çocuk-ana baba ilişki ölçeğinin çatışma alt boyutu puanlarında; cinsiyet ve anne çalışma durumunun anlamlı bir farklılık oluşturduğu, 6 yaş grubu çocukların sosyal yetkinlik ve kızgınlık -saldırganlık puanlarının diğer yaş gruplarına göre daha yüksek olduğu, çalışmayan annelerin çocuklarının çalışan anneye sahip çocuklara göre daha çekingen davranışlar sergiledikleri belirlenmiştir. Ayrıca çocuklarda sosyal yetkinlik becerileri arttıkça anne çocuk çatışmalı ilişkisinin azaldığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Eğitim, Ebeveyn İlişkileri, Sosyal Yetkinlik

ABSTRACT

Relationship with their parents on social competencies and behaviors.221 children being educated in 10 nursery schools in Yenimahalle District of Ankara Provincial Directorate of National Education, their mothers and teachers that are determined by simple random exemplification form the workig group. In the invesigation " General İnformation Form"prepared by researchers, and with Child-Parent Relationship scale by Akgün and with Child-Parent Relationship Scale by Akgün and Yeşilbayrak (2010) study of validity and Reliability for determing the level of relationship child and parents, "Social Competercies and Behaviour Evalution -30 Scale (SC BE -30) wade by Çorapçı and his friends have been used. In result of the research .İt has been determined that scale of child-parents relationship in conflict subgroup scores, gender and stuation of working mother made out meaningful difference,6 year old children social competencies and anger agressiveness of scares have been higher than other age goups,not working mothers children have shawn shier behaviours compared to children having working mother.Besides it has been appainted that as social confidences skills of children have increased,mother child confidences relationship decreased.

Keywords: Preschool Education, Parental Relations, Social Competence

1. GİRİŞ

Toplumsal çevre hem yetişkinler hem de çocuklar için oldukça önemlidir. Çocuğun sosyalleşme sürecini etkileyen unsurlar arasında en önemlilerinden biri de şüphesiz ailedir. Çocuk doğduğunda ilk olarak anne ve babası ile iletişime girmektedir. Bu iletişimin sonuçları hayatın tamamında kendini göstermektedir. Bu sebeple ebeveyn çocuk ilişkilerinin çocuğun sosyalleşmesi sürecinde son derece etkili olduğu

¹ Bu çalışma, birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında hazırladığı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

düşünülmektedir (Günindi, 2011). Çocuklar ailelerinin sergiledikleri benzer davranış ve tutumları kendileri de geliştirmektedirler. Ebeveynleri sağlıklı tutumlar sergileyen çocuklar özgür kişilikli, neşeli, özgüven sahibi kişiler olarak yetişmektedirler. Ebeveynlerin çocuklarına tutarlı ve düzenli olarak sergiledikleri davranışlar, çocukların psikolojik uyumları üzerinde etkilidir. Ebeveynlerin pozitif ve destekleyici davranışları çocuğun gelişimine yardımcı olurken, negatif ve kısıtlayıcı davranışları ise çocukta çeşitli psikolojik sorunlar görülmesine neden olur (Yardım 2019, Çağdaş ve Seçer, 2011).

Çocukların yetişkinlerle ve yaşlılarıyla iyi, etkili iletişim kurabilmeleri, duygularını güzel etkili bir şekilde ifade edebilmeleri, özellikle okul öncesi dönemde sosyal ve duygusal gelişimlerini etkileyen en önemli etkenlerden biridir. Çocukların bu sosyal-duygusal becerilerinin ve kazanımlarının, çocukların ebeveynlerine, akranlarına sosyal çevrelerine uyumlarını kolaylaştırdığı, okuldaki başarılarına ve ilerideki sosyal yetkinliklerine de olumlu etkilerde bulunduğu görülmüştür (Çorapçı ve Ark. 2010). Sadece zihinsel beceriler değil bunun yanında sosyal becerilere sahip olmak bireyin hayatına olumlu katkılarda bulunmasında oldukça etkili bir faktördür (Avcıoğlu, 2003).

Çocuğun çevreyle sevgi dolu, olumlu bir sosyal iletişim-ilişki halinde olmasının, sosyal becerisinin gelişiminin ilerlemesinde, çok büyük bir etkisi vardır. Okul öncesi eğitim kurumları da çocuğa ailesi tarafından sunulan imkanlara bir katkı, destektir ve çocuğun fiziksel, zihinsel gelişimlerinin, sosyal becerilerinin, iletişimlerinin daha iyi olmasını sağlamak için oluşturulmuş bir ortamdır. Yani çocuk ailesinden gördüğü benimsediği becerileri, okul öncesi eğitim kurumlarında yaşlılarıyla, arkadaşlarıyla uygulamalı bir şekilde deneyimleme fırsatını bulabilecektir (Uygun ve Kozikoğlu 2019).

Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların sosyal yetkinlik davranışlarının belirlenip gerekli önlemlerin alınması ve davranış sorunlarının kaynağına inilip çözümlenmesi gerekmektedir. Sosyal yetkinliğin çocukların tüm yaşamlarındaki önemi ve etkisi göz önüne alındığında ebeveynlerin sosyal yetkinlik becerisi üzerinde büyük role sahip olması nedeniyle bu araştırmada, okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların ebeveynleri ile olan ilişkilerinin sosyal yetkinlik ve davranışlarına olan etkisinin incelenmesinin alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

Araştırma okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların ebeveynleri ile olan ilişkilerinin sosyal yetkinlik ve davranışlarına olan etkisinin incelenmesi amacıyla planlanmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli ve ilişkisel tarama model kullanılmıştır. Tarama modeli geçmişte ya da halen var olan bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. İlişkisel tarama modellerinde incelenmek istenen iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişki analiz edilmektedir (Karasar, 2014).

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu okulöncesi eğitime devam eden 221 çocuk, ebeveyni ve öğretmenleri oluşturmuştur. Çocukların 109'u (%49,3) kız, 112'si (%50,7) erkektir. 91'i (%41.1) 4 yaş, 85'i (% 38,5) 5 yaş, 45'i (% 20,4) 6 yaş grubundadır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacıyla "Genel Bilgi Formu", 'Çocuk-Ana Baba İlişki Ölçeği' ile 'Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği (SYDD-30) kullanılmıştır.

2.2.1. Genel Bilgi Formu

Genel bilgi formu, çocuk ve ebeveynlerine ait demografik bilgilerin (çocukların yaşı, cinsiyeti, anne çalışma durumu..) belirlenmesine yönelik soruların yer aldığı bir formdur.

2.2.2. Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği (ÇABIÖ)

Ölçek Robert C. Pianta tarafından 1992 yılında ebeveyn çocuk ilişkisini anlamak amacı ile geliştirilmiştir. Ölçeğin Türk kültürüne uyarlaması Akgün ve Yeşilbayrak (2010) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin iç tutarlık katsayıları (Cronbach Alpha) Çatışma alt boyutu için .85; Olumlu ilişki alt boyutu için .73 ve ölçeğin toplam puanı için .73 olarak bulunmuştur. Spearman Brown düzeltmesinden sonra testin iki yarı korelasyonu ise aynı sırayla .84, .73 ve .72'dir. Bulunan değerler ölçeğin güvenilirliği için yeterli düzeyde görülmektedir. 4-6 yaş arasındaki 234 çocukla yürütülen çalışma sonucunda, ölçeğin 2 alt boyutla Türk

kültüründe işlevsel olduğu görülmüştür. Bu alt boyutlar; “çatışma” ve “olumlu ilişki” şeklindedir (Akgün ve Yeşilbayrak, 2010). Bu çalışma için ölçeğin güvenilirliğine ilişkin iç tutarlılık katsayısı çatışma alt boyutu için .72, olumlu ilişki alt boyutu için .73 ve ölçeğin toplam puanı için .72 olarak belirlenmiştir. Bu araştırmada ölçek izni e-posta yoluyla alınmış ve ölçek çocukların anneleri tarafından doldurulmuştur.

2.2.3. Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği (SYDD-30)

LaFreniere ve Dumas (1996) tarafından geliştirilen ve Türkçe uyarlaması Çorapçı, Aksan, Arslan-Yalçın ve Yağmurlu (2010) tarafından yapılan ölçekte 30 madde, Sosyal Yetkinlik, Kızgınlık-Saldırganlık ve Anksiyete-İçe dönüklük olmak üzere üç alt ölçek bulunmaktadır. Sosyal Yetkinlik alt ölçeğinde, çocukların akranları ile bir arada iken gösterdiği işbirliği ve sorunlara yönelik çözüm yöntemleri arama gibi pozitif özellikleri ölçülmektedir. Kızgınlık-Saldırganlık alt ölçeğinde, çocukların erişkinlere karşı gelmesi ve akran ilişkileri sürecinde yaşadıkları uyumsuzluk ile saldırgan davranışları gibi sorun belirtileri değerlendirilmektedir. Anksiyete-İçe dönüklük alt boyutunda çocuklardaki depresif duygu durumları ve grup içerisindeki çekingenlik davranışları gibi içselleştirmeye yönelik sorun belirtileri ölçülmektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları “Sosyal Yetkinlik”, “Kızgınlık-Saldırganlık” ve “Anksiyete-İçe dönüklük” alt ölçekleri için sırasıyla .88, .87 ve .84’tür. Ölçek, 6’lı Likert tipinde olup soruları öğretmenler doldurmaktadır (Çorapçı vd. 2010). Yapılan çalışmada ölçeğin güvenilirliğine ilişkin iç tutarlılık katsayısı Sosyal Yetkinlik alt boyutu için .71, Kızgınlık- Saldırganlık alt boyutu için .81, Anksiyete- İçe dönüklük alt boyutu için .77 ölçeğin toplam puanı için ise .76 olarak bulunmuştur. Ölçeğin araştırmada kullanılabilmesi için gerekli olan izin e-posta yoluyla alınmıştır. Araştırmada ölçek çocukların öğretmenleri tarafından doldurulmuştur.

2.3. Veri Toplama İşlemi

Araştırmanın yapılabilmesi için Ankara Yenimahalle İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü’nden gerekli yazışmalar yapılarak izin alınmıştır. Araştırmanın veri toplama süreci pandemi nedeniyle ebeveynlere çevrimiçi bir şekilde her bir sınıfın okul öncesi öğretmeni aracılığı ile iletilmiştir. Genel Bilgi Formu ve Çocuk Ana-Baba İlişki ölçeği birleştirilerek annelerin ve Sosyal Yetkinlik ve Davranış Ölçeği ise okul öncesi öğretmenlerin Google form aracılığı ile doldurulmaları istenmiştir. Annelerin ve öğretmenlerin dolduracağı ölçek ve formların eşleştirilebilmesi için öncelikle okul öncesi öğretmeni her bir çocuk için Sosyal Yetkinlik ve Davranış Ölçeği’ni tamamladıktan sonra sınıfındaki annelere Genel Bilgi Formu ve Çocuk Ana-Baba İlişki ölçeğini çevrimiçi göndererek doldurmaları istenmiştir. Formlar verilmeden önce araştırmanın amacı hakkında bilgilendirme yapılmış, gönüllü olanların araştırmaya dahil edilmesi sağlanmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Bu çalışmada elde edilen veriler SPSS programı ile değerlendirilmiştir. Verilerin öncelikle normal dağılıp dağılmadığını belirlemek için çarpıklık ve basıklık değerleri bakılmıştır. Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği’ne ait çarpıklık değeri ,596 ile -,705 arasında basıklık değeri ise ,300 ile -,174; aynı şekilde Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme Ölçeği’ne ait çarpıklık değeri ,854 ile -,704, basıklık değeri ise ,487 ile ,072 arasında değiştiği veri toplama aracına ait ölçek puanlarının normale yakın dağılım göstermediği belirlenmiştir ($p < 0,05$). Tabachnik ve Fidell (2013) skewness (çarpıklık) ve kurtosis (basıklık) değerlerinin -1.50 ile +1.50 arasında; George ve Mallery (2010) ise -2.00 ile +2,00 arasında dağılım göstermesinin puanların normal dağılım gösterdiği şeklinde belirtmektedirler. Bu doğrultuda verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiş ve araştırma analizleri yapılırken parametrik test kriterlerinden yararlanılmış, ikili karşılaştırmalarda bağımsız gruplar T- Testi, çoklu karşılaştırmalarda ise Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği ve Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği’ne ait puanlar arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Pearson Korelasyon Katsayısı Önemlilik Testi ile incelenmiştir. Analiz sonuçları 0,95 güven aralığında incelenmiş olup, $p < 0,05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

3. BULGULAR

Tablo 1. Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği puanlarının çocuğun yaş değişkenine göre tek yönlü varyans analizi (Anova) sonuçları

ÇABIÖ Alt Boyutları	Yaş	N	\bar{X}	ss	sd	F	p	Fark
Çatışma	4 yaş	91	32,01	7,85	2	6,019	,003**	1-2 1-3
	5 yaş	85	27,97	7,66	218			
	6 yaş	45	28,84	8,83	220			
	Toplam	221	29,81	8,17				
Olumlu İlişki	4 yaş	91	43,72	4,55	2	,294	,746	
	5 yaş	85	43,25	4,32	218			
	6 yaş	45	43,24	4,73	220			
	Toplam	221	43,44	4,48				

*p<,05, **p<,01

Tablo 1 incelendiğinde; annelerin Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği'nin olumlu ilişki alt boyutundan almış oldukları puan ortalamalarının, çocuğun yaş grubuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği ($p>0,05$), çatışma alt boyutundan alınan puan ortalamalarının ise çocuğun yaş grubuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık oluşturduğu [$F_{(2-218)}= 6.019$, $p<0,01$] saptanmıştır. Bu farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için yapılan Tukey testi sonucunda, 4 yaş grubu çocuğu olan annelerin çatışma alt boyut puan ortalamalarının ($\bar{x}=32,01$) diğer gruplara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği puanlarının çocuğun cinsiyeti ve anne çalışma durumuna göre T Testi sonuçları

ÇABIÖ Alt Boyutları	Cinsiyet	N	\bar{X}	ss	t	p
Çatışma	Kız	109	29,77	8,20	,062	,951
	Erkek	112	29,84	8,17		
Olumlu İlişki	Kız	109	43,23	4,48	,684	,495
	Erkek	112	43,65	4,50		
Anne Çalışma Durumu						
Çatışma	Çalışmıyor	133	29,72	8,71	2,836	,021*
	Çalışıyor	88	29,95	7,31		
Olumlu İlişki	Çalışmıyor	133	42,90	4,72	1,59	0,41
	Çalışıyor	88	44,27	3,98		

*p<,05, **p<,01

Tablo 2 incelendiğinde; erkek çocukların anneleri ile çatışmalı ilişkileri ($\bar{x}=29,84$), kız çocuklarının ise anneleri ile olumlu ilişkileri ($\bar{x}=43,23$) daha yoğun olmasına rağmen, Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği'nin çatışma ve olumlu ilişki alt boyutundan alınan puan ortalamalarının, çocuğun cinsiyetine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği görülmektedir. Anne çalışma durumuna göre ebeveynlerin Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği'nin çatışma alt boyutundan ($t= 2,836$, $p<0,05$) almış oldukları puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Çalışan annelerin çatışma boyutuna ait puan ortalamaları ($\bar{x}= 29,95$) çalışmayan annelerin puan ortalamalarından ($\bar{x}= 29,72$) daha yüksektir. Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği'nin olumlu ilişki alt boyutuna ait puanlarda ise anne çalışma durumunun anlamlı düzeyde farklılık göstermediği saptanmıştır ($p>0,05$).

Tablo 3. Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği'ne ait puanların çocuğun yaş değişkenine göre tek yönlü varyans analizi (Anova) sonuçları

SYDD-30 Alt Boyutları	Yaş	N	\bar{X}	ss	sd	F	p	Fark
Sosyal Yetkinlik	4 yaş	91	37,37	11,82	2	17,003	,000**	1-2 1-3
	5 yaş	85	43,95	7,63	218			
	6 yaş	44	46,86	9,15	220			
Kızgınlık-Saldırganlık	4 yaş	91	19,90	9,53	2	4,260	,015*	1-3
	5 yaş	85	22,63	8,21	218			
	6 yaş	44	23,93	5,44	220			
Anksiyete-İçedönüklük	4 yaş	91	20,68	7,04	2	1,600	,204	
	5 yaş	85	22,62	8,01	218			
	6 yaş	44	21,15	6,67	220			

*p<,05, **p<,01

Tablo 3 incelendiğinde, Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği'nin sosyal yetkinlik alt boyutu [$F_{(2-218)}= 17, 003, p<0,01$] ile kızgınlık-saldırganlık alt boyutuna [$F_{(2-218)}= 4,260, p<0,01$] ait puan ortalamalarının çocukların yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık oluşturduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Yapılan Tukey testi sonucunda, Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği'nin sosyal yetkinlik alt boyutunda bu farklılığı 4 yaş grubu çocukların aldıkları puan ortalamaları ($\bar{X}=37,37$) oluştururken, kızgınlık-saldırganlık alt boyutunda 4 yaş grubu çocukların puan ortalamaları ($\bar{X}=19,90$) ile 6 yaş grubu çocukların puan ortalamaları ($\bar{X}=23,93$) arasında fark anlamlıdır. Öğretmen değerlendirmelerine göre, çocukların yaşları arttıkça Sosyal yetkinlikleri ile birlikte kızgınlık-saldırganlık davranışlarının da arttığı söylenebilir. Anksiyete-içedönüklük alt boyutunda ise çocuğun yaşının puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık oluşturmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Tablo 4. Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği'ne ait puanların çocuğun cinsiyeti ve anne çalışma durumu değişkenine göre T Testi sonuçları

SYDD-30 Alt Boyutları	Cinsiyet	N	\bar{X}	ss	t	p
Sosyal Yetkinlik	Kız	109	40,82	10,96	-1,379	,169
	Erkek	112	42,78	10,08		
Kızgınlık-Saldırganlık	Kız	109	20,66	8,82	-1,942	,053
	Erkek	112	22,85	7,97		
Anksiyete-İçedönüklük	Kız	109	21,26	7,17	-,573	,608
	Erkek	112	21,77	7,60		
Anne Çalışma Durumu						
Sosyal Yetkinlik	Çalışıyor	88	41,55	10,43	,245	,832
	Çalışmıyor	133	41,98	10,66		
Kızgınlık-Saldırganlık	Çalışıyor	88	21,55	8,86	,1,320	,052
	Çalışmıyor	133	21,91	8,21		
Anksiyete-İçedönüklük	Çalışıyor	88	20,32	6,81	1,561	,042*
	Çalışmıyor	133	22,31	7,65		

* $p<0,05$, ** $p<0,01$

Tablo 4 incelendiğinde; Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği'nin sosyal yetkinlik, kızgınlık-saldırganlık ve anksiyete-içedönüklük alt boyut puanlarında çocuğun cinsiyetinin anlamlı bir farklılık oluşturmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Anne çalışma durumunun Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği'nin yalnızca anksiyete-içedönüklük alt boyutuna ($t= 1,561, p<0,05$) ait puanlarda anlamlı düzeyde farklılık oluşturduğu ancak sosyal yetkinlik ve kızgınlık-saldırganlık alt boyutlarına ait puanlarda anlamlı düzeyde farklılık göstermediği saptanmıştır ($p>0,05$).

Tablo 5. Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği ile Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme -30 Ölçeği puanlarına ait Pearson Korelasyon Analizi

Ölçek Alt Boyutları	1	2	3	4	5
1.Çatışma	1				
2.Olumlu İlişki	-,477**	1			
3.Sosyal Yetkinlik	-,136*	,034	1		
4.Kızgınlık-Saldırganlık	-,131*	,117*	-,169**	1	
5.Anksiyete-İçedönüklük	,016	,037	-,321**	,412**	1

* $p<0,05$, ** $p<0,01$

Tablo 5 incelendiğinde, çatışma alt boyutu puanları ile olumlu ilişki alt boyutu puanları arasında orta düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r=-,477; p<0,01$). Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme -30 Ölçeği sosyal yetkinlik boyutu puanları ile Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği çatışma boyutu puanları arasında düşük düzeyde negatif yönde ($r= -,136; p<0,05$) anlamlı bir ilişki görülmektedir.

Kızgınlık-saldırganlık alt boyutu puanları ile çatışma boyutu puanları ile arasında çok düşük düzeyde negatif yönde ($r= -,131; p<0,05$), olumlu ilişki boyutu puanları arasında çok düşük düzeyde pozitif yönde ($r= ,117; p<0,05$), sosyal yetkinlik boyutu puanları arasında düşük düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki belirlenmiştir ($r= -,169; p<0,05$). Bu sonuca göre, çocuklarda kızgınlık-saldırganlık davranışları azaldıkça sosyal yetkinliğin ve anne çocuk arasında olumlu ilişkinin arttığı söylenebilir.

Anksiyete-içedönüklük boyutu puanları ile sosyal yetkinlik boyutu puanları arasında düşük düzeyde negatif yönde ($r = -.321$; $p < 0,01$), kızgınlık-saldırganlık alt boyutu puanları arasında orta düzeyde pozitif yönde ($r = .412$; $p < 0,01$) anlamlı bir ilişki belirlenmiştir.

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma bulguları incelendiğinde, Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği'nin olumlu ilişki alt boyutundan alınan puanların çocuğun yaş grubuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği 4 yaş grubu çocuğu olan annelerin çatışma alt boyutuna ait puanlarının diğer gruplara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Arabacı (2018) çalışmasında ebeveyn çocuk olumlu ilişkisinin çocuğun yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermediğini belirlemiştir. Özellikle 4 yaş grubu çocuğa sahip annelerin çocuklarıyla daha yoğun çatışmalı ilişki yaşaması çocukların kendilerini ifade etmede yetersizlikler, daha egosantrik düşünce özellikleri nedeniyle yaşandığı yorumunu getirmektedir.

Araştırmada, okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden erkek çocukların anneleri ile çatışmalı ilişkileri, kız çocuklarının ise anneleri ile olumlu ilişkileri daha yoğun olmasına rağmen, anne ve çocuk ilişkisinin cinsiyete göre anlamlı bir fark oluşturmadığı belirlenmiştir. Arabacı (2011) ve Kök (2017)'ün çalışmalarında da ebeveyn çocuk ilişkilerinin çocuğun cinsiyetine göre farklılık göstermediği sonucu araştırma bulgularımızla paralellik göstermekte ve cinsiyetin anne çocuk ilişkilerini etkilemediği, annelerin kız ve erkek çocuklarına karşı aynı davranışları sergilediklerini düşündürmektedir.

Araştırmada çalışan anneler çocuklarıyla çatışmalı ilişkileri çalışmayan annelere göre daha yoğun yaşamaktadır. Haktanır (2011) tarafından yapılan çalışmada çatışma puan ortalamalarının çalışan annelerin çocuklarında daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Benzer sonuçlara Vahedi, Farrokhi ve Farajian (2012) yaptıkları çalışmada da ulaşılmış olup çalışan annelerin çocuklarıyla çatışmalı ilişkilerinin çalışmayan annelerin çocuklarına göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Özellikle annelerin çalışmaları nedeniyle uzun süre çocuklarından ayrı kalmaları, çocukta sevgi ve ilgi ihtiyacı, annenin yoğun iş temposu bu çatışmanın nedenleri olarak düşünülebilir. Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği'nin olumlu ilişki alt boyutuna ait puanlarda anne çalışma durumunun anlamlı düzeyde farklılık göstermediği Kök (2017) ve Arabacı (2018) tarafından yapılan çalışmalarla paralellik göstermektedir.

Araştırmada Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği'ne ait bulgulara bakıldığında, sosyal yetkinlik ile kızgınlık-saldırganlık alt boyutuna ait puanlarda çocukların yaşları anlamlı bir farklılık oluşturmakta 6 yaş grubu çocukların sosyal yetkinlik ve kızgınlık-saldırganlık puanları diğer yaş gruplarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Liman (2019) çalışmasında 60-72 aylık çocukların çatışma, kızgınlık-saldırganlık ve sosyal yetkinlik düzeylerinin yaş arttıkça arttığını belirlemiştir. Hay ve Cook (2007) tarafından okul ortamında çocukların sosyal yetkinlik davranışlarını incelendiği çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Bu çalışmada sosyal yetkinliğin ve kızgınlık-saldırganlığın yaşla birlikte arttığı saptanmıştır. Yaralı ve Özkan (2016) ve Eke (2018) tarafından yapılan çalışmalarda da yaş düzeyi yüksek olan çocukların sosyal yetkinlik davranışlarının daha yüksek olduğunu, Sürmeli (2018)'nin çalışmasında da 6 yaşındaki çocukların 5 yaşındaki çocuklara göre daha yüksek düzeyde sosyal yetkinlik davranışları sergiledikleri belirlenmiştir. Sezici (2013) tarafından yapılan okul öncesi çocuklarda oyun terapisinin sosyal yetkinlik ve davranış yönetimine etkisi araştırmasında yaş düzeyleri ile sosyal yetkinlik davranışları arasında doğrusal anlamlı ilişki araştırma sonuçlarımızla paralellik göstermektedir.

Araştırma bulgularında, erkek çocukların sosyal yetkinlik, kızgınlık-saldırganlık ile anksiyete-içedönüklük boyutlarında erkek çocuklarının kız çocuklarına göre daha yüksek puan ortalamalarına sahip olduğu ancak analiz sonucunda Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği'nin alt boyut puanlarında çocuğun cinsiyetinin anlamlı bir farklılık oluşturmadığı belirlenmiştir ($p > 0,05$). Liman (2019) 60-72 aylık çocukların sosyal yetkinlik ve davranışlarının bazı değişkenlere göre incelediği çalışmada da erkek çocuklarında sosyal yetkinlik, kızgınlık-saldırganlık ile anksiyete-içedönüklük boyutlarında kız çocuklarından daha yüksek olduğu, sosyal yetkinlik, anksiyete ve saldırganlık davranışlarında cinsiyetin anlamlı bir farklılık oluşturmadığını saptamıştır.

Araştırmada, çalışmayan annelerin çocuklarının çalışan annelerin çocuklarına göre daha yoğun anksiyete-içedönük davranış özellikleri göstermektedir. Bu durum annelerin çocuklarıyla daha yoğun evde zaman geçirmelerinin yanında olumsuz ebeveyn tutumlarının da yansımalarını düşündürmektedir.

Ebeveyn çocuk ilişkisi ve sosyal yetkinlik davranışları arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmaların ülkemizde yapılmadığı görülmüştür. Bu bağlamda ilgili araştırmalar incelenirken değişkenlerin ilgili benzer kavramlarla ilişkili olarak ele alınması yoluna gidilmiştir.

Çalışmada anne çatışmalı ilişkileri ile sosyal yetkinlik davranışları arasında negatif yönlü düşük düzeyde ilişki olduğu görülmektedir. Anne ile çocuk arasında çatışmalı ilişki arttıkça çocukların sosyal yetkinlik davranış düzeyleri azalmaktadır. Benzer şekilde sosyal yetkinlik davranışları azaldıkça çocuklarda kızgınlık-saldırganlık düzeylerinin arttığı görülmektedir. Yapılmış olan çalışmalar incelendiğinde araştırma bulgumuz ile tutarlılık gösteren araştırmalara ulaşılmıştır. Özellikle sosyal yetkinlik davranışları üzerinde ebeveyn tutumlarının anlamlı etkisini ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır (Rydel, Bohlin ve Thorell, 2005; Gülay, 2008; Özkan, 2016; Eke, 2018; Sürmeli, 2018; Uygun, 2018; Liman, 2019). Alan yazında sosyal yetkinliğe sahip çocukların çocuğun kendini ve duygularını tanıdığı, kontrol edebildiği, çevresiyle sağlıklı iletişim kurabildiği, olumlu benlik algısına sahip olduğu ifade edilmektedir (Haktanır, 2011; Çorapçı vd., 2010; Çorbacı, 2008). Sezici (2013) tarafından yapılan okul öncesi çocuklarda oyun terapisinin sosyal yetkinlik ve davranış yönetimine etkisi araştırmasında da çocuklarıyla doğru iletişim kuran, çocuklarını anlamaya çalışan ebeveynlerin çocuklarında sosyal yetkinlik davranışlarının anlamlı olarak arttığı görülmüştür. Çalışmamızda anne çocuk arasında çatışmalı ilişki azaldıkça çocukta sosyal yetkinlik becerilerinin arttığı ve kızgınlık-saldırganlık davranışlarının azaldığı sonucu ebeveynin seven, anlayışlı, hoşgörülü ve çocuğun kendini gerçekleştirmesinde destekleyici tutumlarının olduğu yorumunu da beraberinde getirmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre; okul öncesi dönemin oldukça kritik bir döneme sahip olduğu düşünüldüğünde öğretmenlere ve ebeveynlere oldukça büyük bir sorumluluk düşmektedir. Bu dönemde öğretmenlerin ve ebeveynlerin çocukların sosyal yetkinlik becerilerini desteklemeleri, bu konu ile ilgili etkinlikler yapması, zorlandıkları konularda seminerler almaları önerilebilir. Yine öğretmen ve ebeveynlerin davranış problemi yaşayan çocukları ve ailelerini ilgili yerlere yönlendirmesi, öğretmenlerin sosyal becerilerde problem gösteren çocuklar hakkında ebeveynlere rehberlik sağlaması önerilebilir. Bu araştırmadan yola çıkarak benzer çalışmaların farklı illerde, farklı yaş gruplarıyla daha fazla sayıda öğretmen ve ebeveynle yapılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

Akgün, E. ve Yeşilyaprak, B. (2011). Anne çocuk oyun etkileşiminde niteliksel boyut: Annelerin sözel ifadelerinin değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40, 11-20.

Arabacı, N. (2011). Anne-baba-çocuk iletişimini değerlendirme aracı'nın (ABCİDA) geliştirilmesi ve anne-baba- çocuk iletişiminin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Ankara.

Arabacı, M. (2018). 5-6 yaş grubu çocukların ebeveynleri ve akranlarıyla ilişkileri ile ebeveynlerinin evlilik yaşam doyumlarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Hacettepe Üniversitesi*, Ankara.

Avcıoğlu, H. (2003). Okulöncesi dönemdeki çocuklara sosyal becerilerin öğretilmesinde işbirlikçi öğrenme yöntemi ile sunulan öğretim programının etkililiğinin incelenmesi. *OMEP Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı*, 5(11).

Çağdaş, A. ve Seçer, Z. (2002). Çocuk ve ergende sosyal ve ahlâk gelişimi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

Çorapçı, F. Aksan, N., Arslan-Yalçın, D. ve Yağmur, B. (2010). Okul öncesi dönemde duygusal, davranışsal ve sosyal uyum taraması: Sosyal yetkinlik ve davranış değerlendirme-30 ölçeği. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 17(2),63-74.

Eke, K. (2018). 4-6 yaş sosyal davranış ölçeğinin geliştirilmesi ve çocukların sosyal davranışları ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Ankara.

Gülay, H. (2008). 5-6 yaş çocuklarına yönelik akran ilişkileri ölçeklerinin geçerlik güvenirlik çalışmaları ve akran ilişkilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.

Günindi, Y. (2011). Bağımsız Anaokullarına ve Anasınıflarına Devam Eden Çocukların Sosyal Becerilerinin Değerlendirilmesi, *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 133-144.

Haktanır, G. (2011). *Okul öncesi eğitime giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Hay, D. E. ve Cook, K. V. (2007). The transformation of prosocial behavior from infancy to childhood. C. A. Brownll ve C. B. Kopp (Eds.), socio emotional development in the toddler years: *Transitions transformations* (pp. 100-131). NY: Guilford Press.

Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri (26.Baskı)*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Kök, E. E. (2017). Anaokuluna devam eden çocukların ebeveynleri ile ilişkilerinin çocukların oyun davranışlarına yansımalarının incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Antalya.

Liman, B. (2019). 60-72 Aylık Çocukların Sosyal Yetkinlik ve Davranış Durumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37, 8-19.

Rydell, A., Bohlin, G. ve Thorell, L. B. (2005). Representations of attachment to parents and shyness as predictors of children's relationships with teachers and peer competence in preschool. *Attachment ve Human Development*, 7, 187-204.

Sezici, E. (2013). Okul öncesi çocuklarda oyun terapisinin sosyal yetkinlik ve davranış yönetimine etkisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi. *Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.

Sürmeli, E. S. (2018). 5-6 yaş arası çocukların sosyal yetkinlik davranışlarının incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *İstanbul Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.

Uygun, N. Ve Kozikoğlu, İ. (2019). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların sosyal yetkinlik davranışlarının incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 20(1),305-321.

Vahedi, S., Farrokhi, F. ve Farajian, F. (2012). Social competence and behavior problems in preschool children. *Iranian Journal of Psychiatry*, 7(3), 126-134.

Yaralı, K. T. ve Özkan, H. K. (2016). Beş-altı yaş çocuklarının bilişsel stilleri ile sosyal yetkinlik ve davranış durumlarının incelenmesi. *Kastamonu Education Journal*, 24(5), 61-96.

Yardım E. (2019). Ebeveynlerin kişilik özellikleri ve ebeveynlik tutumlarının çocuklarının iletişim becerileri ile ilişkisi. *İstanbul Sabahattin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul.

